

Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Şok Fizyopatolojisi İle İlgili Bir Seçmeli Derste Uygulanan Aktif Öğrenim Yöntemlerine İlişkin Görüşleri: Nitel Bir Çalışma

Perceptions Of Medical Students About Active Learning Methods That Applied In An Elective On Shock Physiopathology: A Qualitative Study

Assel Kudaibergenova^{1,2}, İbrahim Coşkun², Selma Arzu Vardar¹

Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Fizyoloji AD¹, Eğitim Fakültesi², Edirne, Türkiye

Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Fizyoloji AD¹ ve Eğitim Fakültesi², Edirne

Sorumlu Yazar:

Assel Kudaibergenova

Trakya Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Fizyoloji AD Edirne, 22040, Türkiye.

Tel: 0284235764 (1419) Faks: 284 235 76 52

e-posta: kasel810@gmail.com

Anahtar Sözcükler:

Fizyoloji, aktif öğrenme, odak grup, tıp eğitimi, nitel araştırma

Keywords:

Physiology, active learning, focus group, medical education, and qualitative study

Gönderilme Tarihi

Submitted: 09.07.2018

Kabul Tarihi

Accepted: 02.11.2018

ÖZET:

Amaç: Bu çalışmanın amacı, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesinde, 3. dönem öğrencilerine yönelik, toplam dört haftalık süreyi kapsayan, fizyoloji, acil tıp, kardiyoloji, enfeksiyon hastalıkları, nöroloji ve anestezi yoğun bakım bölümlerinin işbirliği ile yürütülen, “Şok Fizyopatolojisi ve Tedavisine İleri Yaklaşım” isimli seçmeli ders modülünde uygulanan aktif öğretim yöntemlerine ilişkin öğrencilerin görüşlerinin tanımlanmasıdır.

Gereç ve Yöntem: Çalışma nitel boyutlu çalışma desenlerinden, durum analizi deseni kullanılarak yürütülmüştür. Çalışma verileri, etik kurul onayını takiben, üç farklı nitel veri toplama tekniği (bireysel görüşme, odak grup görüşmesi ve doküman incelemesi) kullanılarak toplanmıştır. Verileri analiz etmede doküman analizi, betimsel analiz ve içerik analizi yöntemlerinden yararlanmıştır.

Makale Künyesi: Assel Kudaibergenova A., Coşkun i., Vardar S., A. (2018). Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Şok Fizyopatolojisi İle İlgili Bir Seçmeli Derste Uygulanan Aktif Öğrenim Yöntemlerine İlişkin Görüşleri. Tıp Eğitimi Dnyası 53, 80-97.

Bulgular: Bireysel ve odak grup görüşmesi için gönüllü olan 25 öğrencinin ders modülünün genel değerlendirilmesine yönelik düşünceleri öncelikle dersi almaktan memnun oldukları (%68), öğrenci merkezli olduğu (%36) ve kalıcı olduğu (%44) şeklinde bulunmuştur. Katılımcılar modülün ilk üç gününde anlatılan teorik derslerin eğitim ve mesleki gelişime etkisine ilişkin görüşler değerlendirildiğinde, temel ve klinik derslerin kısa zamanda, birlikte anlatılması ve öğretim üyeleri tarafından dikkat edilmesi gereken yönlerin vurgulanmasının konunun kalıcılığını sağladığını belirtmiştir. Öğrenciler modüldeki aktif öğrenme yöntemlerinin kendilerini öncelikle araştırmaya teşvik ettiğini (%64) ve akademik araştırma becerisi (%28) kazandırdığını belirtmiştir.

Sonuçlar: Bu çalışma, az sayıda teorik ders ve aktif öğrenme yöntemleri içeren şok konusundaki seçmeli dersin, öğrenciler tarafından öncelikle memnuniyet ve kalıcı öğrenme sağlama yönüyle değerlendirildiğini göstermiştir. Öğrenciler bu seçmeli derste teorik dersleri kalıcılık açısından, aktif öğrenme yöntemlerini ise araştırmaya teşvik edici olması ve akademik araştırma becerilerini kazandırma yönüyle sorgulayarak görüş bildirmişlerdir.

ABSTRACT:

Background and aims: The purpose of this study determination of students perceptions about the active teaching methods used in the “Advanced Approach to Shock Physiopathology and Therapy” module of the elective course which cooperative with physiology, emergency medicine, cardiology, infectious diseases, neurology departments and intensive care units, in the curriculum of the medical faculty of the University of Trakya for the third term students and covering a total of 4 weeks.

Methods: The study was carried out using case analysis design of qualitative study designs.

The data were collected using three different qualitative collection techniques (triangulation: individual and focus group interview, document review). Document analysis, descriptive analysis and content analysis methods were used to analyze the data.

Results: Twenty-five students who volunteered for individual and focus group interviews were initially satisfied with elective module (68%), the module was found student centered (36%) and memorable (44%). Participants stated that briefly expressing the basic and clinical features of subjects by teachers from different departments supports to keep in mind. Students indicated that active learning methods in this module encouraged them to research (64%) and gained academic research skills (28%).

Conclusions: The results of this study showed that the elective course on shock that includes few theoretical courses and active learning methods was evaluated by the students, primarily in terms of providing satisfaction and memorable learning. Students expressed their opinion on the theoretical courses in this elective course in terms of to keeping in mind and they evaluated active learning methods in terms of encouraging research and gaining academic research skills.

Giriş

Tıp eğitimin amacı, tıp öğrencilerini eleştirel düşünebilen, problem çözebilen, yetkin doktorlar haline getirmektir. Klinik öncesi yıllar, öğrencileri klinik ortamda pratik yapmaya hazırlayacak ömür boyu öğrenme becerileri aşlamak için formatif bir zaman olarak bilinir. Klinik öncesi müfredatta yer alan geleneksel dersler bilgiyi iletme için kullanılan bir öğretim metodu olarak kabul edilse de, son zamanlarda öğretim merkezli değil öğrenci merkezli

öğretim ve olgu odaklı öğretim yöntemlerine daha fazla önem verilmektedir (1 - 3).

Çağdaş eğitim psikolojisi, öğrencilerin fikirlerini yansıtmaya zorlayan bir etkinliğe girmelerinin yararlı olacağını ve bu fikirleri nasıl kullandıklarını anlatma sürecini önemseyen aktif öğrenmeyi sağlayabilmek için kullanılabilir çeşitli öğretim stratejileri belirlemiştir (4- 5). Öğrenciler öğrenmeye aktif bir şekilde dâhil olduklarında, bilginin daha kalıcı olduğu rapor edilmiştir. Aktif öğrenme yaklaşımlarının tıp eğitiminde öğrenim gören öğrencilerin eğitim sonuçlarını iyileştirmede etkili olduğu bildirilmiştir (5 - 7).

Son zamanlarda bilim ve tıp uygulamasındaki öğretim yöntemi değişikliklerine uygun olarak, Şok Fizyopatolojisi ve Tedavisine İleri Yaklaşım isimli seçmeli derste, öğrencilerin bilimsel bilgiyi nasıl kullanılacağı üzerine odaklanacağı aktiviteler tasarladık. Bu ders Fizyoloji Anabilim dalından bir öğretim üyesi (S.A.V.) koordinatörlüğünde planlanmış bulunmaktadır. Fizyoloji, acil tıp, kardiyoloji, enfeksiyon hastalıkları, nöroloji ve anestezi yoğun bakım bölümlerinden öğretim üyelerinin katılımı ile, farklı şok çeşitlerinin fizyopatolojisinin, klinik özelliklerinin ve tedavi seçeneklerinin daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Bu seçmeli ders 2014-2017 yılları arasında ardışık 4 yıl boyunca yürütülmüş ve ders toplam 60 öğrenci tarafından alınmıştır. Dersi kapsayan dört haftalık süre içerisinde bir probleme dayalı öğrenme (PDÖ) oturumu, az sayıda teorik ders anlatımı bulunmakta olup, öğrencilerin literatür taraması yapması, klinik ortamda gözlemsel çalışma yapması ve gözlemlerini izlenim raporu halinde sunması, literatürde yer alan makale ve olguları inceleyip sunum yapması ve bir kişisel proje hazırlayarak sunması beklenmiştir (Şekil 1). Seçmeli dersin ilk gününde öğrencilere dört haftalık süre boyunca yapacakları tüm

aktiviteler hakkında açıklayıcı bilgi içeren bir seçmeli ders tanıtım kitapçığı verilmiştir. Kitapçığındaki bilgiler arasında derste görev alan öğretim üyelerinin bölümleri, isimleri, ders programı, derse devam koşulları, başarı ölçütleri, probleme dayalı öğrenme oturumunun nasıl uygulanacağı, klinik izlemlerin hangi günlerde, nasıl yapılacağı, klinik ile ilgili izlenim raporlarının nasıl hazırlanıp sunulacağı, makale, olgu sunumları, kişisel proje hazırlanması açısından öneriler, ön test, son test uygulanması hakkında bilgiler, kaynak ders kitabı önerileri yer almıştır. Her öğrenci için bir öğretim üyesi akademik danışman olarak belirlenerek tanıtım kitapçığında sunulmuştur. Ayrıca, seçmeli dersin ilk gününde öğrenciler dört haftalık süre boyunca yapacakları tüm aktiviteler hakkında sözlü olarak bilgilendirilmiştir.

Seçmeli ders tanıtım kitapçığında PDÖ oturumu sırasında öğrencilerin önceden üzerinde çalışacakları iki olgu ve olgularla ilgili sorular yer almıştır. Bu oturumda yer alan PDÖ olguları, tam entegre eğitim uygulayan Maastricht Üniversitesi Tıp Fakültesinde (Hollanda) bir ay boyunca tıp eğitimini incelemek üzere gözlemci olarak bulunmuş, PDÖ toplantılarının hazırlanması, uygulanması konusunda eğitim almış ve PDÖ oturumlarına katılmış olan ders koordinatörü (S. A.V.) tarafından hazırlanmıştır (8). Bu çalışmanın amacı, öğrenim kaynakları çeşitliliği içeren Şok Fizyopatolojisi ve Tedavisine İleri Yaklaşım seçmeli ders modülünde yer alan farklı öğrenme yöntemlerinin öğrenciler tarafından nasıl tanımlandığının anlaşılmasıdır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, nitel boyutlu durum çalışması

desenlerinden, durum analizi deseniyle yürütülmüştür. Creswell (1998) nitel araştırmayı, sosyal yaşamı ve insanla ilgili problemleri

kendine özgü metotlarla sorgulayarak, anlamlandırma süreci olarak ifade etmektedir. Nitel araştırmalarda araştırmacı, verileri teker

Şekil 1. Seçmeli ders modülü programı

1. Hafta			
Ön Test	Makale/Olgu/Sunum Hazırlama Eğitimi (2 saat)	Teorik Dersler (10 saat)	Probleme Dayalı Öğrenme Oturumu (4 saat)
2. Hafta			
Acil nöbeti (2x24 saat)		İzlenim Raporları Sunum Toplantısı (4 saat)	
3. Hafta			
Makale Sunumları (6 saat)	Kardiyoloji Nöbeti (12 saat)	Yoğun Bakım Nöbeti (2 saat)	
4. Hafta			
Olgu Tartışması (6 saat)		Proje Sunumları (8 saat)	Son Test

Araştırma Katılımcıları

Araştırmanın katılımcıları seçkisiz olmayan bir örnekleme yaklaşımı olan amaçlı örnekleme yöntemlerinden, ölçüt örneklemeye göre belirlenmiştir. Araştırmanın katılımcı grubunu ‘2014-2015’, ‘2015-2016’ ve ‘2016-2017’ eğitim öğretim yıllarında Şok Fiziopatolojisine Yaklaşım seçmeli dersini alan, araştırmaya katılmaya gönüllü olan 60 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırma Katılımcıları

Araştırmanın katılımcıları seçkisiz olmayan bir örnekleme yaklaşımı olan amaçlı örnekleme yöntemlerinden, ölçüt örneklemeye göre belirlenmiştir. Araştırmanın katılımcı grubunu ‘2014-2015’, ‘2015-2016’ ve ‘2016-2017’ eğitim öğretim yıllarında Şok Fiziopatolojisine Yaklaşım seçmeli dersini alan, araştırmaya katılmaya gönüllü olan 60 öğrenci oluşturmaktadır.

Bu amaçla dokuz adet soruya yanıt aranmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Görüşme soruları

-
- 1.Şok fizyolojisi ders modülü/içeriği ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?
 - 2.Aktif öğrenme stratejilerini içeren bu dersin, eğitiminizi ve gelecekteki mesleki gelişiminizi nasıl etkilediğini/etkileyeceğini düşünüyorsunuz?
 - 3.Bu ders kapsamında size ilk üç günde anlatılan derslerin eğitiminizi ve gelecekteki mesleki gelişiminizi nasıl etkilediğini/etkileyeceğini düşünüyorsunuz?
 - 4.Bu ders kapsamındaki katıldığımız probleme dayalı öğrenme (PDÖ) oturumunun eğitiminizi ve gelecekteki mesleki gelişiminizi nasıl etkilediğini/etkileyeceğini düşünüyorsunuz?
 - 5.Bu ders kapsamında, acil kliniğine gitmenizin eğitiminizi ve gelecekteki mesleki gelişiminizi nasıl etkilediğini/etkileyeceğini düşünüyorsunuz?
 - 6.Bu ders kapsamında hazırladığımız izlenim raporları ve toplantısının eğitiminizi ve gelecekteki mesleki gelişiminizi nasıl etkilediğini/etkileyeceğini düşünüyorsunuz?
 - 7.Bu ders kapsamında yaptığımız makale sunumu aktivitesinin eğitiminizi ve gelecekteki mesleki gelişiminizi nasıl etkilediğini/etkileyeceğini düşünüyorsunuz?
 - 8.Bu ders kapsamında yaptığımız olgu sunumu aktivitesinin eğitiminizi ve gelecekteki mesleki gelişiminizi nasıl etkilediğini/etkileyeceğini düşünüyorsunuz?
 - 9.Bu ders kapsamındaki proje hazırlama aktivitesinin eğitiminizi ve gelecekteki mesleki gelişiminizi nasıl etkilediğini/etkileyeceğini düşünüyorsunuz?
-

Veri Toplama Araçları

Çalışma verileri, etik kurul onayını takiben, derinlemesine bilgi toplamak amacıyla yarı – yapılandırılmış bireysel ve odak grup görüşmesi tekniği ile toplanmıştır. İlgili literatür incelenmesi sonucu araştırmacılar tarafından hazırlanan veri toplama araçlarının anlaşılabilirliği, uygunluğu ve konuyu kapsamaması yönünden değerlendirilmesi için iki uzman tarafından incelenmiştir.

Çalışma öncesi katılımcılarla görüşerek araştırmacının amacı hakkında bilgi verilmiş

ve çalışmaya katılmaya gönüllü öğrencilerin müsait olduğu tarihler önceden belirlenmiştir. Bireysel görüşmeler belirlenen tarihlerde Fizyoloji Anabilim Dalı seminer salonunda gerçekleştirilmiştir. Her bir derinlemesine görüşme (n=25) ortalama 20 -30 dakika sürmüştür. Grup dinamiklerinden yararlanarak bireysel görüşmede çeşitli nedenlerle katılımcının aklına gelmeyen görüşleri de ortaya çıkarmak ve bireysel görüşmedeki görüşlerin teyidi amacıyla 9 katılımcı ile bir de odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Görüşme

gün ve saati kararlaştırıldıktan sonra Fizyoloji Anabilim Dalı seminer salonunda katılımcıların U biçimindeki oturma düzeni ile sesli ve görüntülü olarak kayıt altına alınarak ve nitel veri toplama konusunda deneyimli bir uzman nezaretinde görüşme yapılmıştır.

Bu çalışmaya katılan öğrencilerin sorulan sorulara istekle cevap verdiği görülmüştür. Çalışma planlanırken soruları soran araştırmacı ile daha önce karşılaşmamış olmaları, öğrencilerin bu ders modülü ile ilgili deneyimlerini açıkça ve rahat ifade etmelerini sağlamıştır. Çalışmada tüm görüşmeler aynı ortamda yapılmıştır.

Verilerin analizi

Çalışmada veriler frekans (f) ve yüzde (%) ile ifade edilmiş; analiz süreçlerinde ise kategorilerle ayrıntılandırıldığı için içerik analizi, katılımcıların cevap örneklerini içerdiği için de betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analizde görüşülen bireylerin görüşleri dikkat çekici bir biçimde yansıtmak amacı ile doğrudan alıntılara yer verilir (11). İçerik analizi, önceden belirlenen kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı kelimelerinin daha küçük içerik tema ve kategorileri ile özetlendiği sistematik,

yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanır (12). Öğrencilerin onayı ile alınan ses kaydı görüşme sonrası hiçbir düzeltme yapılmadan ham veriler olarak kâğıda aktarılmıştır. Kâğıda aktarılan veriler içerik analizi ile çözümlenerek, önceden belirlenmiş temalara ayrılmıştır ve bu temalara göre yorumlanmıştır. Elde edilen temalar detaylı analiz edilmiş ve kategoriler oluşturulmuştur. Daha sonra nitel araştırma yöntemleri, eğitim bilimleri (AK ve İC) ve tıp fizyoloji (SAV) alanlarından üç uzman bağımsız olarak araştırma kapsamındaki veri formlarını okuyarak oluşturulan tema ve kategorilerin uygunluğu ve isimlendirilmesi konusunda uzlaşmıştır. Çalışmada görüşülen katılımcıların söylemek istediği önemli bilgilere doğrudan alıntılarla yoluyla yer verilmiştir, konu dışında kalan bilgilere yer verilmemiştir. Katılımcı görüşleri yansıtılırken katılımcılar Ö1, Ö2, Ö3... şeklinde kodlanmıştır. Bulgular frekans (f) ve yüzde (%) değerler şeklinde tablo halinde verilmiştir.

BULGULAR

Çalışma da bulunan katılımcılara ilişkin sosyo – demografik bilgiler Tablo 2’de gösterilmiştir. Katılımcıların şok fizyolojisi seçmeli dersi

Tablo 2. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri.

Katılımcı özellikleri		f	%
Katılımcı cinsiyeti	Kız	13	52
	Erkek	12	48
Katılımcı dönemi	3 sınıf	5	20
	4 sınıf	7	28
	5 sınıf	11	44
	6 sınıf	2	8

içeriğine yönelik görüşlerini incelediğimizde, bu dersten memnun kaldıklarını, dersin diğer derslerden farklı olduğunu ve öğrenci merkezli olduğunu belirtmişlerdir (Tablo 3). Katılımcıların aktif öğrenme stratejileri ile ilgili düşünceleri incelendiğinde katılımcıların bu dersin aktif öğrenme stratejilerinin araştırmaya teşvik ettiğini, akademik araştırma becerilerini kazanma ve ekiple çalışmayı öğrenmede olumlu etki gösterdiklerini belirtmişlerdir (Tablo 4). Öğrencilere, seçmeli dersin ilk üç gününde farklı bölümlerin öğretim üyeleri tarafından verilen teorik derslerin eğitim ve mesleki gelişimlerine etkilerine yönelik görüşleri incelendiğinde, dersin diğer multidisipliner olmayan seçmeli derslere göre daha kalıcı olduğu, her bir bölümün gelip konu ile ilgili kısa ve bilinmesi gereken bilgiler vermesinin ayrıca tanı koymada olumlu etki ettiği belirtirken, katılımcıların %20'si hiçbir etkisi olmadığını belirtmişlerdir (Tablo 5). PDÖ oturumlarının eğitim ve mesleki gelişime etkilerine yönelik görüşlere bakıldığında, katılımcıların %40'ı PDÖ oturumlarından memnun olduklarını, %32'si derslere aktif katılmalarına bir etki olduğunu, %32'si problemi sorgulayarak öğrenmeye başladıklarını

belirtmişlerdir (Tablo 6). Acil nöbetlerinin eğitim ve mesleki gelişimlerine etkilerine yönelik görüşler incelendiğinde, katılımcılar bu seçmeli dersin mesleki gelişimlerine ve acil işleyişini öğrenmelerine olumlu etki gösterdiğini belirtmişlerdir (Tablo 7). Katılımcıların nöbet sonrası hazırladıkları izlenim raporlarının eğitimleri ve gelecekteki mesleki gelişimlerine etkilerine yönelik görüşleri; etkili bulmadıkları, akrandan öğrenmeyi sağladığı ya da rapor hazırlamada olumlu etkiler oluşturduğu şeklindedir (Tablo 8). Katılımcılar ders kapsamında hazırladıkları makale sunumlarının sunum tekniklerini öğrenmede, makale tarama ve makale okuma becerilerinin gelişmesinde etkili olduğunu belirtmişlerdir (Tablo 9). Çalışmamızda katılımcılar olgu sunumu hazırlama deneyimlerini kazandıklarını ve üst sınıflarda yararlandıklarını ya da olgu sunumlarının eğitim ve mesleki gelişimlerinde etkisinin olmadığını belirtmişlerdir (Tablo 10). Katılımcılar, ders kapsamında hazırladıkları proje ödevlerinin herhangi bir etkisinin olmadığını ya da proje hazırlama deneyimleri kazandıklarını belirtmişlerdir (Tablo 11).

Tablo 3.“Şok fizyolojisi ders modülü/içeriği ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna ilişkin bulgular

Tema/Kategori	f	%	Örnekler
Memnuniyet	17	68	‘...Şok fizyolojisi, fizyoloji ile başlayıp sonrasında tek tek kardiyolojiden, nörolojiden ve acilden hocalar gelmişti. Bu yüzden mesela farklı branşlardan olaya nasıl baktıklarını, nasıl müdahale ettiklerini gördük, birde başta şokun ilk önce fizyolojisinin anlatılması da çok güzeldi. O yüzden bu dersin içeriği zaten konu olarak iyiydi, birkaç alandan yararlanabileceğimiz, multidisiplinerin gerektirdiği ders olmuştur...’ Ö4.
			‘...İçerik olarak çok zengin bir dersti, çok güzeldi çok şey öğrendim ben bu derste...’ Ö9
Farklılık	10	40	‘...her gün gördüğümüz klasik derslerden biraz farklıydı açıkçası...’ Ö6 ‘...Yapılandırması farklı, kompleks bir dersti...’ Ö7
Öğrenci merkezli	9	36	‘...Öğrenci merkezli olmasından dolayı aktif olarak katılmıştık derse, diğer seçmeli derslerde böyle aktif katılmamıştık...’ Ö22
			‘...Bu derste dediğim gibi biz merkezdeydik, kendimiz okuyup gidiyorduk, araştırıyorduk...’ Ö1
			‘...Farklı branşlardan hocalarımızın ayrı ayrı gelip şoku yorumlamış olmaları bizim için faydalı olmuştur, daha akılda kalıcı oldu...’ Ö3
Multidisipliner dersten kaynaklı	7	28	‘...Teorik ders sayısının daha az olup diğer zamanlarında bize kalması, tabii etkiliydi. Genelde derslerde teorik saatler daha fazla oluyor ve hoca merkezli oluyor orada da pasif dinleyici olarak kaldığın için çok bir şey aklımda kalmıyor. Bu dersten çok memnun kaldığımızı hatırlıyorum yani...’ Ö21.
Kalıcılık			‘...Ben kendimden söyleyeyim benim çok aklımda kalıyor, bir şeyi kendim keşfettiğimde kendim araştırdığımda ki bu derste de öyleydi...’ Ö5
Aktif olmadan kaynaklı	4	16	‘...Böyle aktif olmamız dersin daha çok akılda kalmasına yardımcı oldu, kendin öğrenince daha çok kalıcı oluyor. ...’ Ö19
Araştırma fırsatının olması	3	12	‘...Normal derslerde hoca anlatır gider, fakat bu derste kendimizin daha çok araştırma fırsatımız oldu...’ Ö20

Tablo 4.“Aktif öğrenme stratejilerini içeren bu dersin, eğitiminizi ve mesleki gelişiminizi nasıl etkilediğini/etkileyeceğini düşünüyorsunuz?” sorusuna ilişkin bulgular

Tema/Kategori	f	%	Örnekler
Araştırmaya teşvik	16	64	'...4 sınıfta derslere bakış açım, ilgim ve koşturmam çok dersi sayesinde arttı diyelim...' Ö5 '...Birde arkadaşlar ile tartışma yaptığımız zaman söyleyecek bir şeylerim olsun diye araştırıyordum teşvik edici oldu benim için...' Ö25
Akademik araştırma becerisi	7	28	'...Araştırmayı, o araştırdığımız bilgiyi doğru bir şekilde aktarmayı öğrendim...' Ö11 '...Makale nasıl taranır, okunur, nasıl sunum hazırlanır bunları gördük...' Ö1
Ekip çalışması	5	20	'...bir grupta nasıl çalışmam gerektiğini gösterdi...' Ö5

Tablo 5.“Bu ders kapsamında size ilk üç günde anlatılan derslerin eğitiminizi ve mesleki gelişiminizi nasıl etkilediğini/etkileyeceğini düşünüyorsunuz?” sorusuna ilişkin bulgular

Tema/Kategori	f	%	Örnekler
Kalıcılık	11	44	'...başta fizyolojisi, yani normalini bilip üzerine bir şeyler eklemek, bir bütünlüğe uyduğu için daha çok akılda kalıcı oldu...' Ö20
Etkisi yok	5	20	'...Hatırlamıyorum, yani, çok etkisini göremedim...' Ö18 '...Hatırlayamadım...' Ö24
Ayrırcı tanı	3	12	'...ayırt edici tanı açısından faydalı olduğunu düşünüyorum...' Ö17

Tablo 6. ‘Bu ders kapsamındaki katıldığınız probleme dayalı öğrenme oturumunun eğitiminizi ve gelecekteki mesleki gelişiminizi nasıl etkilediğini/etkileyeceğini düşünüyorsunuz?’ sorusuna ilişkin bulgular

Tema/Kategori	f	%	Örnekler
Memnuniyet	10	40	‘...Arkadaşlar ile birlikte problemi çözmeye çalışıyorduk, eleye eleye doğru cevabı buluyorduk, çok güzeldi çok hoşuma gitmişti...’ Ö8 ‘...Çok faydalıydı, memnundum...’ Ö19
Aktif katılım	8	32	‘...insan merak edici bir şey olduğu için problemi nedenini bulmaya ve çözmeye çalışıyorduk, güzeldi hepimiz probleme dayalı öğrenme oturumuna kaçırmadan katılıyorduk...’ Ö5
Sorgulayarak ve tartışarak öğrenmede etkisi	8	32	‘...probleme dayalı öğrenme oturumunda tartışma yapıyorduk arkadaşlar ile diğer derslerden daha aktiftik, güzeldi yani...’ Ö22 ‘...biz bu problemi çözmek için zihnimizi kullanmaya çalıştık, bu güzel bir şeydi yani sorgulamayı arttırıcı etkisi oldu...’ Ö15 ‘...Etki açısından da bir birlerimizin eksiklerimizi görüyorduk ve bu sefer kendimizi sorgulamaya başlıyorduk, bu konuda iyiydi...’ Ö12
Tartışarak çözmenin akılda kalıcılığa etkisi	6	24	‘...Ayrıca tartışarak öğrendiğim için unutmadım birçok şeyi...’ Ö20 ‘...Arkadaşlar ile problemi tartışabilmek için hazırlanıyorsunuz, öğreniyorsunuz, anlatıyorsunuz. Böylelikle daha iyi oluyor akılda tutması...’ Ö23
Etkisi yok	1	4	‘...Tam olarak hatırlamıyorum...’ Ö18

Tablo 7. ‘Bu ders kapsamında, acil kliniğine gitmenizin eğitiminizi ve gelecekteki mesleki gelişiminizi nasıl etkilediğini/etkileyeceğini düşünüyorsunuz?’ sorusuna ilişkin bulgular

Tema/Kategori	f	%	Örnekler
Mesleki gelişim	12	48	‘...acilde asistanlar çok yardımcı oldular yaptıkları işleri öğretiler, baya katkısı oldu...’ Ö15 ‘...Bu benim sınırsam acilde ilk bu kadar uzun süre kaldığım nöbetti. Orada baya çok şey öğrendim yapılan edilen mesleki şeyleri öğrendim...’ Ö12
Acil işleyişini öğrenmede etkisi	7	28	‘...acil kliniğin işleyişini öğrenmemiz özellikle bu sene çok faydası oldu...’ Ö9 ‘...Acilde gidip birden çalışmadık orada izledik o çok iyi oldu acil işleyişini görmüş olmam şimdi çok işime yarıyor...’ Ö16
Memnuniyet	7	28	‘...Acilde nöbet tutmak bence kesinlikle yararlıydı, çok şey öğrendik...’ Ö21 ‘...Acile nöbete gitmemizin çok faydalı oldu...’ Ö19
Uykusuzluk mücadele ile	3	12	‘...Uyumamak ne demek onu görmüş olduk...’ Ö1 ‘...yoruluyorsun uykun geliyor o psikolojide görmüş oldum...’ Ö8
Hastalar ile iletişim	2	8	‘...Tuttuğum nöbet bana hastalar ile iletişimin ne kadar önemli olduğunu bir kere daha hatırlattı...’ Ö8 ‘...hastalara nasıl yaklaşacağımız konusunda öğrendik ön fikir edindik...’ Ö7
Etkisi yok	3	12	‘...Önceden de acile gittiğim için benim için pek etkisini göremedim...’ Ö14

Tablo 8. ‘Bu ders kapsamında hazırladığınız izlenim raporları ve toplantısının eğitiminizi ve gelecekteki mesleki gelişiminizi nasıl etkilediğini/etkileyeceğini düşünüyorsunuz?’ sorusuna ilişkin bulgular

Tema/Kategori	f	%	Örnekler
Etkisi yok	8	32	‘...Hatırlayamadım tam olarak ne yazdığımı...’ Ö14 ‘...Açıkçası hatırlayamadım hiç izlenim raporu yazdığımızı...’ Ö4
Akrandan öğrenme	8	32	‘...Orada diğer arkadaşlarımın nöbette neler gördüklerini bilmiş oldum o da ilgimi çekmişti sonuçta benim yaşatlarımın izlenimlerini aktarması daha farklı oluyor...’ Ö21
Rapor hazırlamada etkisi	6	24	‘...bu ders kapsamında hepimiz beraber birimize yardımcı olmuştuk, birlikte çalışmıştık...’ Ö17 ‘...Raporlar nasıl hazırlanır, nasıl düzenlenir bunun sunumu nasıl yapılır bu konuda bir bilgim yoktu. Tecrübe edindim burada, yani bu konuda eğitici oldu...’ Ö21
Analiz etme becerilerine	2	8	‘...Şöyle öncelikle izlenim raporları nasıl yazılır onları öğrenmiş oldum...’ Ö24 ‘...daha iyi analiz etmemi sağladı, çünkü rapor yazacağımı biliyordum ve raporumun daha güçlü olması için acilde geçenleri ayrıntılı şekilde inceliyordum...’ Ö16

Tablo 9. ‘Bu ders kapsamında yaptığınız makale sunumu aktivitesinin eğitiminizi ve gelecekteki mesleki gelişiminizi nasıl etkilediğini/etkileyeceğini düşünüyorsunuz?’ sorusuna ilişkin bulgular

Tema/Kategori	f	%	Örnekler
Sunum tekniklerine etkisi	16	64	‘...bu ders öncesi makale sunumu yapmadığım için biraz sunum tekniklerini araştırdım, sunum tekniklerini öğrenmiş oldum...’ Ö14
			‘...makale nasıl sunmasına kadar makale okumaya başladım, önümüzde ki yıllarda bir makale sunumu yapmam gerektiği zaman zorlanmadan yapacağımı düşünüyorum...’ Ö2
Makale tarama becerisinde etkisi	9	36	‘...literatür tarama, pubmed kullanma gibi şeyleri öğrenmiştik...’ Ö19
			‘...Makaleyi araştırması zordu gerçekten, nasıl makale taranır onları öğrendim...’ Ö1
Makale okuma becerisinde etkisi	5	20	‘...Makalenin nasıl okunduğunu ve nasıl anlamamız gerektiğini öğrendik...’ Ö6
			‘...bulduğun makale nasıl okunur nasıl sunum haline getirilir onları gördük...’ Ö18
Etkisi yok	2	8	‘...İlk makale sunumum değildi onun için nasıl sunulur biliyordum...’ Ö5

Tablo 10. ‘Bu ders kapsamında yaptığımız olgu sunumu aktivitesinin eğitiminizi ve gelecekteki mesleki gelişiminizi nasıl etkilediğini/etkileyeceğini düşünüyorsunuz?’ sorusuna ilişkin bulgular

Tema/Kategori	f	%	Örnekler
Olgu sunumu tecrübesi	9	36	‘...Olgu sunumunu da bu ders öncesinde hiç yapmamıştım, tecrübe oldu benim için...’ Ö24 ‘...Tecrübe kattı benim için...’ Ö1
Etkisi yok	9	36	‘...Olgu sunumu benim için çok verimli olmadı yani...’ Ö18 ‘...Hatırlamıyorum...’ Ö13
Üst sınıflarda etki	3	12	‘...Ders kapsamında yaptığımız olgu sunumları özellikle 4 sınıfta çok faydalı oldu, ilk bu derste zorlandığım gibi zorlanmıyorum artık...’ Ö15

Tablo 11. ‘Bu ders kapsamındaki proje hazırlama aktivitesinin eğitiminizi ve gelecekteki mesleki gelişiminizi nasıl etkilediğini/etkileyeceğini düşünüyorsunuz?’ sorusuna ilişkin bulgular

Tema/Kategori	f	%	Örnekler
Etkisi yok	19	76	‘...Proje yapmıştık ama ne yaptık ne kazandırdı tam hatırlamıyorum...’ Ö16 ‘...Hatırlamıyorum açıkçası, proje hazırlamayı...’ Ö7
Proje hazırlama deneyimi	6	24	‘...Bu ders bana proje hazırlamanın kolay olmadığını anlamama ve onu analiz etmeyi öğrenmemize birde proje hazırlama tecrübe edinmeme fırsat verdi...’ Ö5

TARTIŞMA

Bu çalışmada tıp fakültesi üçüncü sınıf öğrencilerine yönelik, multidisipliner bir yaklaşımla hazırlanan Şok Fizyopatolojisi ve Tedavisine İleri Yaklaşım seçmeli dersi hakkındaki öğrenci görüşleri nitel değerlendirme yapılan bir çalışma metodu ile belirlenmiştir. Daha önce yapılan bazı nitel değerlendirme çalışmalarında öğrenciler temel bilim derslerinin klinikle ilgisinin az olduğu şeklinde görüş bildirmiştir (13-14). Bu çalışmadaki öğrenci görüşleri dikkate alındığında, öğrencilerin tıp eğitiminin ilk yıllarında klinikle daha fazla entegre olmuş, multidisipliner bir yaklaşımı önemsedikleri düşünülebilir. Bu çalışmada, seçmeli ders modülü hakkında genel olarak memnuniyet (%68) ifade edilmiştir. Bu memnuniyetin bir nedeninin seçmeli ders modülünün multidisipliner şekilde uygulanması olduğu belirtilmiştir. Ayrıca teorik ders sayısının az olması memnuniyetin diğer bir nedeni olarak belirtilmiştir.

Bu çalışmada öğrenciler şok seçmeli ders modülünü farklı, öğrenci merkezli ve kalıcı olarak tanımlanmıştır. Öğrenci ifadelerine göre kalıcılığın nedeni başlıca iki özelliğe dayandırılmıştır. Bu iki özellik dersin multidisipliner olması ve derse aktif katılım olarak ifade edilmiştir.

Öğrencilerin bu ders modülünde uygulanan aktif öğrenme yöntemlerine ilişkin görüşleri incelendiğinde, aktif öğrenme yöntemlerinin araştırmayı teşvik etme, akademik araştırma becerilerini edinme ve ekip çalışmasını öğrenme açısından etkili olduğu belirtilmiştir. Yapılan çalışmalarda öğrenciler aktif öğrenme yöntemlerinin eğitimleri açısından olumlu etkileri olduğunu belirtmektedir (15, 16). Günümüzde öğrencilerin ekip çalışması yapabilmesi, üretken olabilmesi ve problem

çözme becerilerine sahip olabilmesi için deneyime dayalı öğrenmeyi temel alan olgu temelli öğrenme oturumları eğitime dâhil edilmiştir. Aktif öğrenme yöntemi olarak PDÖ oturumu içeren bu seçmeli ders modülünde, bu eğitimsel yöntemle öğrencilerin bilgiyi işlevsel hale getirebilmeleri, konuları derinlemesine ve bütüncül bir şekilde anlamaları amaçlanmıştır. Bu çalışmada uygulanan PDÖ oturumunda öğrenciler memnun olduklarını, bu yöntemin sorgulayarak ve tartışarak öğrenmede, iletişim ve problem çözme becerilerinde olumlu etkiler oluşturduğunu dile getirmişlerdir.

Bu seçmeli ders modülünün uygulandığı Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesinde öğrenciler aktif öğrenme yöntemleri ile tıp eğitimleri sırasında henüz karşılaşmış değildi. Bu nedenle belirtilen görüşler öğrencilerin genel olarak ilk karşılaşma deneyimleridir. Bu nedenle müfredatta sadece PDÖ uygulanan tıp fakülteleri ile karşılaştırma yapmak uygun olmayabilir. Bu modül sırasında PDÖ oturumu sadece bir kez uygulanmıştır. Öğrenciler yapılan PDÖ oturumundan memnun olduklarını, aktif katıldıklarını, bu oturumun sorgulayarak ve tartışarak öğrenme sağladığını ve konuların akılda kalıcılığını artırdığı şeklinde görüş bildirmişlerdir. Ayrıca izlenim raporları, makale ve olgu sunumlarını öğrenciler genelde ilk kez yapmışlardır. Bu nedenle bu çalışmada elde edilen öğrenci görüşleri ilk kez ve az sayıda aktif öğrenim yöntemiyle karşılaşan tıp öğrencilerinin görüşlerini belirtmektedir. Bu çalışma bulguları öğrencilerin genel müfredat programı değişimi yapılmadan seçmeli dersler ile aktif öğrenme yöntemlerini nasıl yorumladığını göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Bu seçmeli ders modülünde klinik gözlem sırasında şok ile ilgili hastaların incelenmesi yanı sıra öğrencilerin nöbet ortamlarını ve

yapılan işleri izlemeleri sağlanmıştır. Bu doğrultuda öğrencilerden klinikte tuttıkları nöbetler sırasında izlenimlerini bir rapor şeklinde ifade etmeleri istenmiştir. Öğrenciler tuttıkları nöbetlerin mesleki gelişimde, acil işleyişini öğrenmede, hastalar ile iletişim kurmayı öğrenmede etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

Türkiye’de klinik öncesi yıllarda aktif öğrenme yöntemlerinin uygulandığı tıp fakülteleri az sayıdadır. Ayrıca disiplinler açısından bakıldığında temel bilim ders saatlerinin tıp fakültelerinde farklı olduğu ve standardizasyon olmadığı belirtilmektedir (17, 18). Tıp fakültelerinde aktif öğrenme yöntemlerinin uygulanması açısından da bir standardizasyon olmadığını düşünmekteyiz. Dünyada tıp eğitiminde aktif eğitimin ön plana çıkması yönünde yeni düzenlemeler yapılmaktadır. Örneğin Brezilya’da bu konuda standardizasyonu artırmaya yönelik Eğitim ve Sağlık Bakanlıklarının yaptıkları yönergelere ve programlarına dayanarak tıp fakültesi lisans müfredatlarında derinlemesine bir değişiklik uygulanmıştır (15). Bu çalışmada uygulanan şok seçmeli dersine benzer şekilde bir konu belirlenerek yapılandırılacak seçmeli dersler, aktif öğrenme yöntemlerinin öğrenciye ulaştırılmasında ve ülkemizde bu açıdan deneyimin artmasında etkili rol oynayabilir.

Daha önce öğrencilerin tıp eğitimi müfredatına ilişkin görüşlerinin değerlendirildiği bir çalışmada, öğretmenlerin dersi iyi anlatıp anlatmadığı şeklinde tanımlar yer almıştır (14). Bu çalışmada ise teorik derslerin değerlendirmesinde öğretmenlerin ders anlatım şekli ve özelliğine yönelik iyi ya da kötü yönde bir değerlendirme yapılmadığı görülmüştür. Bu durum seçmeli derste teorik ders sayısının azlığından ya da dersleri anlatan öğretim

üyelerinin teorik ders anlatımlarında belirgin farklılık olmamasında kaynaklanmış olabilir.

Bu seçmeli ders modülünde temel bilim disiplinlerine dair teorik dersler arasında sadece fizyoloji yer alıyordu. Şok konusu, hipovolemiye vücudun cevabı, basınç reseptörlerinin incelenmesi, kan basıncı düzenleme mekanizmaları, kalp ve dolaşım sisteminin işleyişi gibi farklı fizyolojik mekanizmaları içermektedir. Bu konuların klinikle bağdaştırılması ve kalıcılığın artmasında fizyoloji disiplini önemli bir araç olarak rol oynayabilir. Klinik tıpla yakın ilişkisi olan fizyoloji disiplininin ve aynı zamanda birçok diğer disiplinin gelecekteki uygulamaları üzerinde düşünülmekte, bilgi içeriğinin her geçen gün artışı ve daha karmaşık hale gelişinin derslerin yönetimi ve dizaynını sorgulamaya yol açtığı belirtilmekte ve aktif öğrenmeyi destekleyen şekilde planlamalar önerilmektedir (19). Aynı zamanda öğretmenlerin kendi disiplinine yönelik bilgiyi yayması yanı sıra eğitim pratiğini takip etmesinin önemi vurgulanmaktadır. Bu çalışmada uygulanan şok konusundaki seçmeli derse benzerlik gösterecek şekilde aktif öğrenim yöntemlerinin kullanıldığı farklı konulardaki seçmeli derslerin artırılması ülkemizde güncel öğrenim yöntemlerinin daha fazla kullanılmasını sağlayabilir.

Bu çalışmada görüşmeye katılımın gönüllük esasına dayanarak yapılması nedeniyle veriler tüm öğrencilerin görüşlerini yansıtmıyor olabilir. Ayrıca bu çalışmada seçmeli dersi alan öğrencilerin görüşleri, dersten farklı süre geçtikten sonra yapılmıştır. Ders sonrası aynı süreyi takiben yapılacak değerlendirmelerin incelendiği farklı çalışmaların yapılması yararlı olacaktır.

SONUÇ

Sonuç olarak, aktif öğrenme yöntemlerinin kullanıldığı Şok Fizyopatolojisi ve Tedavisine Yaklaşım seçmeli dersi hakkındaki bu nitel çalışmada, öğrencilerin aktif öğrenme yöntemlerinin uygulanmasını memnuniyet belirten, araştırmaya teşvik ve kalıcılığı vurgulayan olumlu ifadelerle tanımladıkları görülmüştür. Bu çalışma bulguları farklı konular üzerinde aktif öğrenme yöntemlerinin kullanıldığı seçmeli derslerin yapılandırılmasında yol gösterici olabilir. Bu çalışmanın, tıp fakültesi müfredatında yer alan derslerin ve öğretim stratejilerinin yeniden tasarlanması sürecine değerli girdiler sağlayacağını düşünmekteyiz.

Kaynaklar

1. Zinski A, WoodleyBlackwell K, Belue FM, Brooks WS. Is lecturedead? A preliminary study of medical students' evaluation of teaching methods in the preclinical curriculum. *International Journal of MedicalEducation*. 2017;8:326-333.
2. KukuljaTaradi S, Taradi M. Making physiology learning memorable: a mobile phone-assisted case-based instructional strategy. *AdvPhysiolEduc*.2016;40: 383–387.
3. Forsetlund L, Bjorndal A, Rashidian A, Jamtvedt G, O'Brien MA, Wolf F, Davis D, Odgaard-Jensen J, Oxman AD. Continuing education meeting sand work shops: effects on Professional practice and health care outcomes. *Cochrane Database SystRev*.2009; 15: CD003030.
4. Hakea RR. Interactive-engagement versus traditional methods: a six thousand-student survey of mechanics test data for introductory physics courses. *Am J Phys*.1998; 66: 64–67.
5. Michael J. Where's the evidence that active learning works? *AdvPhysiolEduc*. 2006; 30: 159–167.
6. Cortright RN, Collins HL, Rodenbaugh DW, DiCarlo SE. Student retention of course content is improved by collaborative-group testing. *AdvPhysiolEduc*.2003; 27: 102–108.
7. Graffam B. Active learning in medical education: strategies for beginning implementation. *MedTeach*.2007; 29: 38–42.
8. Vardar SA. Maastricht üniversitesinde tıp eğitimi ve tıp eğitiminde fizyolojinin yeri. *Trakya Üniversitesi yayınları*. 2013; 10-40.
9. Creswell, J. W. *Qualitative inquiry and research design: choosing among five approaches*. ThousandOaks, Calif.;London: SAGE. 1998; 9-16.
10. Merriam, S. B. *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: Jossey-Bass.1998; 58-65.
11. Yıldırım, A., Şimşek, H. *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık. 2011; 223-224.
12. Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem akademi. 2015; 255.

13. Jalili M, Mirzazadeh A, Azaraira A. A survey of medical students perceptions of the quality of their medical training on graduation. *AnnAcadMed Singapore*. 2008; 37:1012-1018.
14. Green-Thompson LP, McInerney P, Manning DM, Mapukata-Sondzaba N, Chipamaunga S, Maswanganyi T. Reflections of students graduating from a transforming medical curriculum in South Africa: a qualitative study. *BMC Medical Education*. 2012; 12:49-55.
15. Costa JRB, Romano VF, Costa RR, Gomes AP, Siqueira-Batista R. Active Teaching-learning Methodologies: MedicalStudents' views of Problem-based Learning. *RevistaBrasileira de EducaçãOMédica*. 2011; 35 (1) : 13-19.
16. Miller C. J, Metz M. J. A comparison of professional-level faculty and student perceptions of active learning: its current use, effectiveness, and barriers. *AdvPhysiolEduc*. 2014; 38: 246–252.
17. Schopper, H, Rosenbaum, M, Axelson, R. 'I wish someone watched me interview:' medical student insight into observation and feed back as a method for teaching communication skills during the clinical years. *BMC Medical Education*. 2016; 16:286-292.
18. Benli AR, İnci H, Cebecik A, Sunay D. Türkiye'de Tıp Fakülteleri Temel Tıp Bilimlerinin Ders Saatleri ve Akademisyen Sayılarının Karşılaştırılması. *Tıp Eğitimi Dünyası*. 2018; 51:13-20.
19. Sefton AJ. Charting a global future for education in physiology. *AdvPhysiolEduc*. 2005; 29:189-193.